

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
„ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Факультет „Автомобільні дороги”
Кафедра „Суспільні науки”

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Декан факультету
_____ В. В. Пархоменко
„___” _____ 2014 р.

Рекомендовано
навчально-методичною комісією
факультету „Автомобільні дороги”,
протокол засідання № _____
від „___” _____ 2014 р.
Голова комісії
к.т.н., доц. _____ Л. М. Морозова

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки
«Соціологія»
напряму підготовки 0708 – «Екологія»
спеціальність 7.070800 – «Екологія та охорона навколишнього середовища»

Курс – 4, семестр – 7

Рекомендована кафедрою “Суспільні науки”,
протокол № ___ від “___” _____ 2014 р.
Зав. кафедрою
к.е.н., доц.

О. В. Чубучна

Програму склала к.с.н
“___” _____ 2014 р.

І. В. Могдальова

Рекомендовано навчально-методичною комісією спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища», протокол засідання № _____ від „___” _____ 2014 р.

Голова комісії д.т.н., проф.

С. П. Висоцький

Горлівка 2014 р.

Лист перезатвердження робочої програми
з дисципліни “Соціологія”

Вніс зміни до програми
_____ р.
“ ” _____ 20 __ р.

Рекомендована кафедрою “Суспільні науки”, протокол засідання № _____ від “ ” _____ 20 ____ р.,
Зав. кафедрою

Затверджено навчально-методичною комісією спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища», протокол засідання № _____ від “ ” _____ 20 ____ р.
Голова комісії

Затверджена навчально-методичною комісією факультету “Автомобільні дороги”, протокол засідання № _____ від “ ” _____ 20 ____ р.,
Голова комісії

Вніс зміни до програми
_____ р.
“ ” _____ 20 __ р.

Рекомендована кафедрою “Суспільні науки”, протокол засідання № _____ від “ ” _____ 20 ____ р.,
Зав. кафедрою

Затверджена навчально-методичною комісією спеціальності “Екологія та охорона навколишнього середовища”, протокол засідання № _____ від “ ” _____ 20 ____ р.,
Голова комісії

Затверджена навчально-методичною комісією факультету “Автомобільні дороги”, протокол засідання № _____ від “ ” _____ 20 ____ р.,
Голова комісії

1.ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ

1.1 Загальні положення

Робоча програма складена згідно з освітньо-професійною програмою та навчальними планами підготовки бакалаврів спеціальності 7.070800 «Екологія та охорона навколишнього середовища».

«Соціологія» є дисципліною з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки. Соціологічні знання сьогодні необхідні не лише соціологам, вони стають ознакою загальної освіченості. Поєднання конкретно-професійних навичок із соціологічними знаннями відкриває нові перспективи фахової діяльності.

Майбутнім спеціалістам необхідно отримати цілісне уявлення про суспільство, про ті процеси, котрі в ньому відбуваються, про механізм їх перебігу, навчитися розбиратися в сенсі явищ, які мають місце в суспільстві. Молоді спеціалісти повинні вміти використовувати знання сучасної соціології при рішенні практичних завдань професійної діяльності.

Дисципліна складається з таких розділів:

1. Предмет соціології.
2. Метод соціології та форми наукового дослідження.
3. Соціальна думка. Виникнення та розвиток загальної соціології.
4. Суспільство та соціальні явища. Розвиток суспільства.
5. Соціальна групи.
6. Методи і форми соціального регулювання.
7. Людина і суспільство. Соціологія особистості.
8. Трудова поведінка. Трудові конфлікти: моделі, аналіз, вирішення.

1.2 Мета викладання дисципліни

Мета викладання дисципліни полягає в формуванні розуміння сутності соціального життя та соціальної структури суспільства, а також навичок аналізу соціальних явищ та процесів.

1.3 Задачі вивчення дисципліни і основні вимоги до рівня засвоєння змісту дисципліни

Основними задачами вивчення дисципліни є:

- 1) вивчення процесу виникнення та становлення соціології як науки;
- 2) вивчення суспільства як соціальної системи, різновидів суспільних явищ;
- 3) вивчення принципів та методів організації соціологічних досліджень;
- 4) вивчення особливостей культури та форм суспільної свідомості;
- 5) вивчення трудової поведінки та трудових конфліктів.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати:
 1. програму соціологічних досліджень, їх мету, предмет та методи дослідження;
 2. структуру та типологію суспільств, динаміку та мобільність;
 3. соціологію особистості, соціальну діяльність та поведінку особи;
 4. зміст, структуру та функції трудової поведінки, трудові конфлікти.
- мати навички:
 1. на основі аналізу результатів власних спостережень, використовуючи процедури соціологічного аналізу, встановлювати соціальний статус учасників спільної діяльності;
 2. на основі аналізу результатів соціологічного дослідження, використовуючи базові ознаки і типологію суспільства, визначати тип суспільства у конкретній державі, його мобільність та маргінальність;
 3. визначати тип конкретного суспільного об'єднання та його місце в соціальній структурі держави;
 4. на основі аналізу результатів самоспостережень, використовуючи процедури соціологічного аналізу, встановлювати власний соціальний статус;
 5. визначати стан і дієздатність трудового колективу.

1.4. Перелік дисциплін, необхідних для вивчення даної дисципліни

Базою курсу "Соціологія" є наступні основні дисципліни:

- «Філософія»,
- «Політологія»,
- «Історія України».

1.5 Місце дисципліни в професійній підготовці спеціаліста

„Соціологія” відноситься до циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки вищого навчального закладу і є теоретично-світоглядною та методологічною базою при підготовці бакалаврів за спеціальністю «Екологія та охорона навколишнього середовища».

2. РОЗКЛАД НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

Розподіл навчальних годин дисципліни „Соціологія” за основними видами навчальних занять наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1– Розклад навчальних годин дисципліни „Соціологія”

Види навчальних занять	Всього		Семестр
	Годин	Кредитів (ECTS)	7
Загальний обсяг дисципліни - теоретична частина	54	1,5	54
1. Аудиторні заняття:	32		32
1.1. лекції	16		16
1.2. практичні заняття	16		16
2. Самостійна робота:	22		22
2.1. підготовка до лекційних занять	8		8
2.2. підготовка до семінарських занять	8		8
2.3. поточний (модульний) контроль -модульно-рейтинговий контроль	6		6
3. Контрольні заходи	залік		залік

3.ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

3.1 Лекційні заняття

Тема і зміст лекцій дисципліни „Соціологія” наведені в табл.3.1.

Таблиця 3.1– Теми і зміст лекцій

Номер теми	Назва теми та її зміст	Обсяг лекцій, ак. годин	Обсяг самостійної роботи, ак. годин
1	2	3	4
1	<p>Модуль 1 <u>Предмет соціології</u> Предметна область соціології. Витоки соціологічної системи знань. Структура та функції соціологічної системи знань. Категоріальний апарат соціології, його призначення. Соціологія та інші науки про суспільство і людину. Роль соціології у розвитку українського суспільства та у підготовці сучасного фахівця.</p>	2	1
2	<p><u>Метод соціології та фази наукового дослідження</u> Мета, об’єкт та предмет соціологічного дослідження. Гіпотеза та завдання соціологічного дослідження. Методи соціологічних досліджень. Розробка стратегічного плану дослідження. Розробка методичного плану дослідження.</p>	2	1
3	<p><u>Соціальна думка. Виникнення та розвиток загальної соціології</u> Протосоціологія: виникнення і розвиток соціального знання. Уявлення про суспільство в історії людства. Виникнення і розвиток соціологічної науки: класична соціологія кінця XIX – початку XX сторіччя. Соціологічні погляди О. Конта – засновника класичної соціології.</p>	2	1
4	<p><u>Суспільство та соціальні явища. Розвиток суспільства</u> Поняття про соціальний зв’язок. Різновиди соціального зв’язку. Загальні положення та поняття соціальних спільнот. Соціальні</p>	2	1

	інститути. Соціальні організації.		
5	<u>Соціальні групи</u> Поняття про соціальні групи. Основні параметри групи. Класифікація соціальних груп. Особливості референтних груп. Феномени лідерства та керівництва.	2	1
6	<u>Методи і форми соціального регулювання</u> Система соціального контролю. Поняття про норми, санкції та заборони. Типи соціального контролю. Механізм соціального контролю. Девіантна поведінка. Види девіацій. Динаміка девіантності.	2	1
7	<u>Людина і суспільство. Соціологія особистості</u> Особистість як предмет аналізу соціології. Соціологічні підходи до вивчення особистості та її місця в суспільстві. Соціологічна структура особистості. Основи суспільного життя особистості. Соціалізація особистості. Етапи та моделі соціалізації.	2	1
8	<u>Трудова поведінка. Трудові конфлікти: моделі, аналіз, вирішення</u> Сутність, функції і моделі трудової мотивації. Процес трудової мотивації і його компоненти. Мотиви й диспозиції особистості в управлінні трудовою поведінкою.	2	1
	Всього лекційних занять	16	8

3.2. Семінарські заняття

Таблиця 3.2 – Темі і зміст семінарських занять

Номер п/п	Назва теми та її зміст	Обсяг семінар., ак. годин	Обсяг самостійної роботи, ак. годин
1	2	3	4
1	Модуль 1 <u>Соціологія як наука</u> Об'єкт та предмет соціології. «Соціальний факт» як предметна галузь соціології (Е. Дюркгейм). Специфіка соціологічного	2	1

	знання. Підходи до визначення структури та рівнів соціологічного знання. Категорії та закони соціології. «Соціальне» як одна з головних категорій соціології. Методи соціології. Функції соціології. Зв'язок соціології з іншими науками.		
2	<u>Історія становлення і розвитку соціології.</u> <u>Соціологія в Україні</u> Протосоціологія: виникнення та розвиток соціологічної думки (Античність, Середні віки, епоха Відродження та Просвітництво). Класична соціологія (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Соціологія ХХ ст. Становлення і розвиток соціологічної думки в Україні. Особливості розвитку соціології в Росії.	2	1
3	<u>Суспільство як цілісна динамічна система.</u> <u>Соціальна структура суспільства</u> Поняття про соціальну систему. Суспільство як соціальна система: різні підходи до визначення суспільства в історії соціології та в сучасних теоріях. Головні ознаки суспільства. Історичні типи суспільств (К. Маркс, К. Поппер, Д. Белл тощо). Соціальні спільноти: сутність, фактори функціонування та види. Соціальні групи: поняття, структура та види. Основні риси та типи соціальних організацій. Поняття про соціальні інститути: функції та класифікація. Сім'я як соціальний інститут. Функції сім'ї. Поняття про шлюб. Функції шлюбу. Історичні типи та форми шлюбно-сімейних відношень. Соціальна структура суспільства та її головні елементи. Соціальна мобільність населення. Різновиди мобільності. Соціальна стратифікація та диференціація. Історичні типи стратифікації. Соціальна структура суспільства та аномія (Е. Дюркгейм, Р. Мертон тощо).	6	3
4	<u>Соціологія особистості</u> Взаємозв'язок понять «індивід», «людина», «індивідуальність» та «особистість». Соціологічна структура особистості. Основні соціологічні теорії особистості. Соціальні статуси особистості та їх	4	2

	ієрархія. Поняття соціальної ролі. Сутність рольового конфлікту. Соціалізація особистості: поняття, етапи та соціальні фактори розвитку. Особливості поведінки особистості в системі соціальних відношень. Поняття про соціальну поведінку. Соціальні норми та соціальний контроль. Девіантна поведінка особистості. Основні теорії девіантності. Причини виникнення девіантної поведінки. Типологія девіантної поведінки: загальна характеристика. Субкультура засуджених: структура та зміст Суїцид – проблема цивілізованого суспільства. Проблема алкогольної (наркотичної, тютюнової) залежності. Проблема проституції. Девіантна поведінка, пов'язана з сексуальними відхиленнями.		
5	<u>Соціологія праці</u> Соціологія праці як наука: предмет, об'єкт, завдання та функції. Праця як сфера діяльності: характер, зміст, умови та функції праці. Мотиви праці. Поняття трудової поведінки. Соціальні проблеми трудового колективу. Соціальні фактори підвищення ефективності праці.	2	1
	Всього семінарських занять	16	8

3.3 Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів складається з самостійної проробки лекційного матеріалу при підготовці до семінарських занять, лекцій, роботи з учбовою, методичною та періодичною літературою, а також написання доповідей.

Обсяг самостійної роботи наведено в табл. 3.1, 3.2.

Теми доповідей

1. Предмет, структура, рівні соціології.
2. Місце і функції соціології в суспільстві.
3. Історичні умови виникнення соціології.
4. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ.
5. Значення соціології для розвитку суспільства.
6. Професійна етика соціолога.

7. Соціологія в сучасній Україні: проблеми і перспективи.
8. Позитивізм та натуралізм у соціології.
9. Матеріалізм і суб'єктивізм у соціології.
10. К. Маркс та його роль у соціології.
11. Класична німецька соціологія.
12. Соціологічна спадщина Е. Дюркгейма.
13. Руська соціологічна думка.
14. Сучасні рухи та напрямки у соціології.
15. Специфіка соціологічного знання.
16. Методи соціології.
17. Соціологія та соціальні проблеми.
18. Роль соціології у формуванні духовності людини.
19. Теорія індустріального і постіндустріального суспільства.
20. Доктрини людських відношень.
21. Теорія конвергенції.
22. Суспільство як цілісна система, його структура, функціонування і розвиток.
23. Соціальна нерівність: основні підходи до його вивчення.
24. Середній клас українського суспільства: проблеми набуття соціального статусу.
25. Бізнес-еліта в сучасній Україні: сутність, структура, статус.
26. Бідність як соціальний феномен українського суспільства.
27. Теорія соціальної адаптації в суспільстві, що змінюється.
28. Проблеми соціальної інтеграції в суспільстві, що трансформується.
29. Освіта як соціальний інститут.
30. Формальні і неформальні організації молоді в Україні.
31. Основні причини кризи сучасної родини.
32. Зміни функцій родини в ХХІ ст.
33. Концепція еволюційного і революційного розвитку суспільства.
34. Соціальний конфлікт: його природа, функції, механізм вирішення.
35. Держава і цивільне суспільство: генезис, віхи розвитку.
36. Сутність культури, її структура, форми і види.
37. Місце соціальних норм і цінностей у системі культури.
38. Рольова теорія особистості.
39. Соціалізація: сутність, етапи, механізм розвитку.
40. Місце суспільної думки в реалізації соціального контролю.
41. Соціальний контроль і інструмент регуляції поведінки людини.
42. Соціальна стратифікація і мобільність.
43. Соціальний статус і роль.
44. Зміст і функції соціального управління.
45. Теорія й організація емпіричного дослідження.
46. Проблеми і функції соціальної релігії.
47. Проблеми і функції соціальної політики.
48. Проблеми і функції етносоціології.
49. Предмет і функції соціології сім'ї.

50. Предмет і функції соціології управління.
51. Методи концептуального аналізу і синтезу.
52. Екологічні проблеми і соціологічні методи їх досліджень.
53. Соціальні технології в промисловому і виробничому управлінні.
54. Методологія і методи виміру й аналізу в соціології.
55. Тенденції розвитку сучасного світу, його протиріччя та труднощі.
56. Специфіка соціальних змін.
57. Основні протиріччя соціального прогресу.
58. Глобалізація соціальних процесів у сучасному світі: зміст, сутність, чинники.
59. Глобальні проблеми сучасності та шляхи їх розв'язання.
60. Людина у сучасному інформаційному світі.

4. ЗАСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1 Види контролю

Основні контрольні заходи:

- вхідний (нульовий) контроль;
- поточний контроль – модульно-рейтинговий контроль;
- підсумковий (семестровий) контроль – залік.

4.2 Перелік запитань до вхідного контролю

1. Яке, на ваш погляд, місце в структурі світогляду займають погляди на суспільство?
2. Як ви вважаєте, чи впливають погляди на суспільство на свідомість, поведінку чи громадянську позицію людей?
3. Замислитесь над питанням, чи є суспільство сукупністю індивідів?
4. Поясніть, як вірно розуміти суспільство?
5. Поясніть, що консолідує людей в соціально організоване ціле, тобто у суспільство
6. Як ви гадаєте, чи людське суспільство відрізняється від цілокупності тварин?
7. Проаналізуйте, з яких явищ та процесів складається суспільство?
8. Виразіть свою особисту точку зору відносно питання про типи суспільств в людській історії.
9. Поясніть, якими різновидами діяльності займаються люди в суспільстві і які між ними виникають зв'язки та відносини.
10. Визначте своє розуміння сучасної науково-технічної революції.
11. Яке місце в сучасній науково-технічній революції займають комп'ютерні технології? Дайте оцінку.
12. Яке місце в суспільстві займає людина? Дайте оцінку.
13. Поясніть, як розрізнявати матеріальні та духовні цінності.
14. Назвіть найважливіші для вас духовні цінності. Як вони впливають на ваше життя?
15. Як ви уявляєте собі громадянську позицію особистості? Аргументуйте.
16. Які проблеми сучасного суспільства ви вважаєте найбільш актуальними? Аргументуйте.
17. Як ви уявляєте собі справедливе суспільство? Аргументуйте.
18. Назвіть найбільш актуальні проблеми сучасної молоді.
19. Що, на ваш погляд, треба зробити, щоб змінити суспільство – свідомість людей чи економічну сферу?
20. Щоб ви зробили для подолання системної кризи в суспільстві?
21. Що таке культура і яка її роль у консолідації суспільних зв'язків та відносин? Аргументуйте.

22. Висловіть свою думку щодо ролі лідерів у суспільстві.
23. Покажіть, як, на ваш погляд, впливає суспільство на людину.
24. Як ви вважаєте – людина стає особистістю чи народжується нею?
25. Якщо особистість впливає на суспільство, то як? Аргументуйте.

4.3. Перелік запитань до модульно-рейтингового контролю знань студентів № 1

1. Визначте та охарактеризуйте об'єкт та предмет соціології.
2. Дайте визначення «соціальному факту» як предметній галузі соціології (Е. Дюркгейм). Наведіть декілька прикладів соціальних фактів з власного життя.
3. Охарактеризуйте специфіку соціологічного знання. Розгляньте різноманітні підходи до визначення структури та рівнів соціологічного знання.
4. Обґрунтуйте категорії соціології. Проаналізуйте «соціальне» як одну з головних категорій соціології.
5. Охарактеризуйте закони соціології. Наведіть приклади їх функціонування.
6. Дайте оцінку функціям соціології.
7. Покажіть зв'язок соціології з іншими науками.
8. Покажіть вплив соціології на розвиток духовності людини.
9. Перерахуйте та дайте загальну характеристику головним методам соціології (спостереження, анкетування, експеримент тощо).
10. Охарактеризуйте виникнення та розвиток соціологічної думки в епоху Античності.
11. Проаналізуйте особливості соціологічної думки в Середні віки.
12. Визначте специфіку соціологічної думки в епоху Відродження.
13. Охарактеризуйте соціологічні концепції Просвітництва.
14. Дайте загальну оцінку класичній соціології. Назвіть представників класичної соціології.
15. Визначте особливості соціології ХХ ст. Назвіть головних представників соціології зазначеного періоду.
16. Проаналізуйте (в загальних рисах) становлення і розвиток соціологічної думки в Україні. Назвіть головних представників.
17. Назвіть особливості розвитку класичної соціології в Росії.
18. Дайте визначення поняттю про соціальну систему. Проаналізуйте суспільство як соціальну систему.
19. Розгляньте різні підходи до визначення суспільства в історії соціології та в сучасних теоріях.
20. Назвіть головні ознаки суспільства та дайте їм загальну характеристику.
21. Проаналізуйте історичні типи суспільств.
22. Охарактеризуйте соціальні спільноти та їх види.
23. Назвіть фактори функціонування соціальних спільнот.
24. Визначте специфіку соціальних груп та їх структуру.
25. Проаналізуйте види соціальних груп.

26. Назвіть основні риси та типи соціальних організацій. До яких організацій належите ви?
27. Дайте визначення поняттю про соціальні інститути та охарактеризуйте їх функції.
28. Проаналізуйте класифікацію соціальних інститутів.
29. Розгляньте сім'ю як соціальний інститут та визначте її функції.
30. Порівняйте сім'ю та шлюб.
31. Проаналізуйте історичні типи та форми шлюбно-сімейних відношень.
32. Назвіть основні причини кризи сучасної родини.
33. Висловіть власну точку зору стосовно змін функцій родини в ХХІ ст.
34. Дайте визначення соціальній структурі суспільства та охарактеризуйте її головні елементи.
35. Проаналізуйте поняття соціальної мобільності населення та її різновиди.
36. Дайте визначення соціальній стратифікації та диференціації. Наведіть приклади.
37. Проаналізуйте історичні типи соціальної стратифікації.
38. Визначте сутність понять «соціальна структура суспільства» та «аномія». Покажіть їх взаємозв'язок.
39. Назвіть причини та наслідки маргінальних процесів у суспільстві.
40. Проаналізуйте міграцію як соціальний феномен та визначте причини її появи.
41. Проаналізуйте види міграцій.
42. Покажіть взаємозв'язок понять «індивід», «людина», «індивідуальність» та «особистість».
43. Назвіть елементи, що входять до соціологічної структури особистості.
44. Проаналізуйте соціальні статуси особистості та їх ієрархію.
45. Дайте визначення поняттю «соціальна роль». Покажіть на прикладах зв'язок соціальної ролі з соціальним статусом.
46. Розкрийте сутність рольового конфлікту та наведіть приклади.
47. Проаналізуйте власну соціалізацію. Назвіть її етапи.
48. Визначте фактори соціалізації людини.
49. Проаналізуйте соціальні норми та соціальний контроль.
50. Визначте особливість девіантної поведінки особистості. Наведіть власні приклади.
51. Розгляньте типологію девіантної поведінки.
52. Розкрийте сутність поняття «конформізм» з точки зору соціалізації особистості.
53. Розгляньте структуру та зміст субкультури засуджених.
54. Визначте поняття про суїцид та назвіть його причини.
55. Проаналізуйте організовану злочинність в Україні та назвіть її причини.
56. Визначте предмет, об'єкт, завдання та функції соціології праці як науки.
57. Проаналізуйте працю як сферу діяльності (характер, зміст, умови та функції праці).
58. Визначте мотиви праці та трудової поведінки.

59. Назвіть та надайте загальну характеристику соціальних проблем трудового колективу.
60. Назвіть соціальні фактори підвищення ефективності праці.

4.4 Перелік питань до заліку

До підсумкового контролю (заліку) винесені питання модульно-рейтингового контролю знань студентів № 1.

5. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

5.1 Основна та додаткова література

Основна:

1. Герасимчук А. А. Соціологія: Навчальний посібник / А. А. Герасимчук. – К.: Наука, 2002. – 385 с.
2. Лукашевич П. П. Соціологія. Базовий курс: Підручник / П. П. Лукашевич. – К.: Каравела, 2005. – 312 с.
3. Маркович Д. Ж. Общая социология / Д. Ж. Маркович. – М.: Владос, 1998. – 431 с.
4. Сасіна Л. О. Соціологія: Навчальний посібник / Л. О. Сасіна, Н. А. Мажник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 208 с.
5. Социология для технических вузов: учеб. пособие для техн. вузов / под науч. ред. С. Н. Яременко. – Ростов – на – Дону: Феникс, 2001. – 416 с.
6. Социология: Учебник для вузов [В. Н. Лавриненко, Н. А. Нартов, О. А. Шабанова, Г. С. Лукашова; Под ред. проф. В.Н. Лавриненко. 2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 407 с.

Додаткова:

1. Кон И. С. Социология личности / И. С. Кон. – М.: Политиздат, 1967. – 393 с.
2. Моль Абрам. Социодинамика культуры [Пер с франц.] / А. Моль. – М.: «Прогресс», 1973. – 405с.
3. Новые направления социологической теории [Пер с англ. Ионина Л.Г., под общ. ред. Г. В. Осипова]. – М.: «Прогресс», 1978. – 389с.
4. Сорокин П. А. Цивилизация. Общество [Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер с англ.]. – М.: Политиздат, 1992. – 543с.